

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Бай Бовень** на тему:
«Звуковий образ валторни в контексті національно-стильових традицій»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 - «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02- «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри теорії музики
Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського
«27» листопада 2025 року, протокол № 5

Обґрунтування теми. Валторнове мистецтво пройшло тривалий шлях еволюції, який характеризується особливою естетикою виконання та стилістикою творів, різноманітними формами інструментально-інтерпретаційної практики. Використання валторни в музичній практиці різних епох утвердило її як один з основних оркестрових, а також сольних інструментів.

Валторна виділяється серед мідних духових інструментів кількістю обертонів, найширшим діапазоном і найдовшим розтрубом. Він сильний і потужний у високому регістрі, багатий і м'який у низькому, блискучий у високому, м'який і ліричний у середньому і нижньому регістрах, і це особливе звучання дозволяє валторні добре поєднуватися з іншими голосами в оркестрі. Звукообраз музичного інструменту як поняття поєднує технічні, акустичні та виразні можливості інструменту, жанрову семантику, коло інтонацій, а також виконавські прийоми та засоби виразності (способи звуковидобування, манеру виконання). На основі цього у музичній культурі складаються темброві архетипи інструментів, що формують певний інструментальний стиль.

Сучасне мистецтво гри на валторні постійно звертається до минулого, до його спадщини і живої практики. У цьому діалозі культур завжди виникає проблема сприйняття і розуміння чужих культур, їх своєрідності та внутрішніх взаємозв'язків. Питання музикознавчої і виконавської інтерпретації музичних образів має цілісно-духовний зміст, в якому органічно злито інтелектуальне та емоційно-чуттєве ставлення автора до дійсності та самого себе.

Дослідження валторного мистецтва є важливим для розуміння як технічних аспектів гри на інструменті, так і творчих підходів до інтерпретації музики. Однак, методологія дослідження цього мистецтва є доволі специфічною і вимагає поєднання різних наукових підходів, від історико-теоретичного аналізу до акустичних та педагогічних досліджень.

Отже, *актуальність* запропонованої теми зумовлена: 1) відсутністю теоретично обґрунтованої методології дослідження валторного мистецтва з урахуванням досягнень сучасного музикознавства, зокрема в аспекті тембру, фактури, звуко- і темброобразів; 2) необхідністю створення наукових підходів до інтерпретації музики для валторни з урахуванням її специфіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі теорії музики згідно з планом науково дослідницької та методичної роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Проблематика дисертації відповідає комплексній темі «Інтерпретологія як інтегративна наука» на 2017–2021 рр. тематичного плану науково-дослідницької діяльності ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол № 4 від 30.11.2017 р.); а також комплексній темі «Теоретичне музикознавство в історичному процесі розвитку» на 2022–2026 рр. (протокол № 5 від 29.12. 2022 р.) Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ХНУМ імені І.П. Котляревського (протокол № 3 від 28.10.2021 р.) та уточнено (протокол № 8 від 27.02.2025 р.).

Мета дослідження – визначити особливості звукового образу валторни в різних національно-стильових традиціях.

Об'єктом дослідження є валторнове мистецтво, **предметом** – художнє втілення звукового образу валторни в різних національно-стильових традиціях.

Матеріалом дослідження є: Бранденбургський концерт № 1 Й.-С. Баха, всі чотири концерти для валторни з оркестром В.-А. Моцарта, Концерт для валторни з оркестром № 1 Р. Штрауса, «Тріо для валторни, скрипки і фортепіано» та «Гамбурзький концерт для валторни й камерного оркестру з чотирма натуральними валторнами» Д. Лігеті; концерти для валторни з оркестром В. Гомоляки, О. Зноско-Боровського, В. Зажитька, В. Думи; «Концерт № 2 для валторни з камерним оркестром» і «Українське концертино для двох валторн з оркестром» Л. Колодуба; Концерт «Меморіал» для валторни з оркестром Ши Юнкана; концертний твір Лю Чанганя «Південні почуття. Я люблю гору Учжі» (у перекладенні для валторни з фортепіано Сюн Жунлі та Яо Біня); концертний твір для валторни з фортепіано «Капричіо “Повернення до Яньань”» Сунь Дафанга.

Методи дослідження. Дослідження базується на базових принципах історичного і теоретичного музикознавства, окремих галузей музичної науки, пов'язаних з теорією і практикою композиторської творчості та виконавського мистецтва. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань було застосовано систему методів дослідження, а саме:

- історико-типологічний – у процесі розгляду історичних зв'язків та спадкоємності у розвитку валторнового мистецтва;
- системний – для осмислення системно-структурних явищ музичного мистецтва як художньої цілісності зокрема, мовно-стильової організації творів для валторни; а також для здійсненні узагальненої характеристики звукового образу валторни у національно-стильових традиціях;
- інтерпретологічний – при розгляді взаємодії композиторських і виконавських виражальних засобів;
- жанрово-стильовий – для визначення жанрових характеристик творів та стильових засад творчості композиторів;
- компаративний – дозволив на основі функціональних зв'язків визначити типологічні ознаки звукового образу валторни;

- структурно-функціональний, пов'язаний з аналізом оркестрових стилей різних композиторів, тематичної структури, формотворення; для визначення функціонального значення звукообразу валторни у певний культурно-історичний період;
- метод інтонаційного аналізу – для визначення тематичних ознак темброобразів валторни та характеру їх взаємодії;
- семантичний – для аналізу та узагальнення сталих стильових ознак темброобразів валторни, їх константних та мобільних складових.

Теоретичну базу дисертаційного дослідження становлять роботи з різних галузей музикології, присвячені:

- *тембру, фактурі, інструментознавству, оркестровим стилям*: Ю. Авраменко, В. Апатський, Т. Афанасенко, О. Білецький, Г. Виноградов, Т. Виноградова, А. Гайдено, Н. Герасимова, О. Глотов, О. Гнатишин, Л. Дrajниця, О. Жарков, Г. Завгородня, Г. Ігнатченко, Ю. Іщенко, Р. Каширцев, Д. Клебанов, А. Муха, В. Приходько, В. Ракочі, Д. Решетник, В. Романовський, Г. Савченко, С. Хащеватська, Х. Юрко, Є. Юцевич, S. Adler, A. Cars, W. Piston, C. Sacha;
- *валторновому мистецтву*: М. Гадзецький, Р. Галапуп; В. Гура, О. Устименко-Косоріч, О. Губський, І. Кондратюк, І. Палійчук, Ф. Фаркас, П. Федак, М. Черняк, Є. Чуріков, І. Якустіді, Н. Douglas, R. Gardner, E. Weiner;
- *музичній семантиці, зокрема тембровій*: О. Александрова, Є. Бондар, Ц. Ден, Г. Косенко, Г. Косенко, І. Пясковський, Н. Рябуха, О. Самойленко, В. Цзоу, Л. Цзу, Ю. Чекан, Х. Юрко, М. Breal, O. Köhl, J.-J. Nattiez;
- *музичній формі і драматургії*: О. Александрова, О. Шара, О. Белоєнко, В. Вишинський, С. Гоменюк, Ю. Пей;
- *історії духового музично-виконавського мистецтва*: В. Апатський, В. Громченко, С. Цюлюпа, В. Богданов, Р. Вовк, В. Качмарчик, О. Овчар, В. Посвалюк, Ю. Рудчук, М. Терлецький;
- *методиці гри на духових інструментах*: Г. Абаджян, В. Апатський, Ц. Ван, В. Гарань, І. Гишка, А. Гладких, І. Кобець, В. Луб, Г. Марценюк, Т. Пастушок, В. Посвалюк, Б. Тузіченко;
- *виконавській інтерпретації творів*: О. Александрова, Л. Шаповалова, О. Антонова, В. Антонюк, Д. Вечер, Ю. Вишницька, М. Давидов, І. Єргієв, Н. Жукова, О. Катрич, В. Крицький, Є. Йоркіна, В. Ковтонюк, Н. Лисенко, В. Москаленко, Ю. Ніколаєвська, С. Саврук, О. Старовойтова, І. Сухленко, О. Фекете, О. Чеботаренко, Л. Шаповалова;
- *різним аспектам розвитку західноєвропейської та української музики, формування національних шкіл*: С. Бедакова, М. Загайкевич, Л. Кияновська, О. Козаренко, І. Ляшенко, М. Максименко, О. Немкович, С. Павлишин, І. Романюк, М. Шурдак, N. Del Mar, B. Gilliam;
- *китайській валторновій освіті, інтерпретації творів китайських композиторів*: Ц. Ден, Х. Ло, Х. Пань, Л. Сюй, Ш. Сюй, Ї. Сюнь, Хуан Би, A. Brendon, X. Han, E. Hannum, C. Wang;
- *інструментальним жанрам і композиторському стилю*: О. Антонова, К. Біла, М. Калашник, О. Коменда, І. Коханник, А. Муха, Д. Рогаль-Левицький, Л. Шаповалова, С. Шип, О. Щербініна, D. Heartz, M. Kennedy.

Наукова новизна отриманих результатів. У дисертації *вперше* в українському музикознавстві:

- введено поняття «звуковий образ валторни» в контексті різних національно-стильових традицій;
- укладено комплекс темброобразів валторни;
- запропоновано методологію дослідження валторного мистецтва;
- виокремлено темброобрази валторни, що утворюють звуковий образ інструмента в різних національно-стильових традиціях;

Уточнено:

- поняття «звуковий образ інструмента», «темброобраз»
- Отримало подальший розвиток:
- поняття «семантика музичної мови», «драматургія музичного твору».

Практичне значення отриманих результатів Основні положення і висновки дисертації можна використовувати у лекційних та практичних курсах вищих музичних навчальних закладів: «Історія світової музичної культури», «Історія української музики», «Основи інструментування та диригування», «Інструментознавство», «Історія виконавського мистецтва», «Аналіз та інтерпретація музики», «Оркестрова практика», «Камерний ансамбль», «Читання та аналіз партитур», «Історія оркестрових стилей»; а також у класах зі спеціальності (валторна).

Апробація результатів дослідження. Дисертація та її результати обговорювалися на засіданнях кафедри теорії музики ХНУМ імені І. П. Котляревського. Основні положення дослідження викладено автором у 7 доповідях на конференціях різних рівнів: на III Міжнародній науково-творчій конференції «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (до дня науки в Україні та 105-річчя заснування ХНУМ ім. І.П. Котляревського), (Харків, 2022); на III Міжнародній науково-творчій конференції «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 2023); на Науковому проєкті «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 2024); на V Міжнародній науково-творчій конференції «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (до дня науки в Україні) (Харків, 2024); на Міжнародній науково-творчій конференції наукового проєкту «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 2025); на XXI Міжнародній науково-творчій конференції студентів, аспірантів, докторантів «Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців» (Харків, 2025); на VI Міжнародній науково-творчій конференції «Мистецтво та наука в сучасно-му глобалізованому просторі (до Всесвітнього дня науки)» (14-15 листопада 2025, Харків).

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 3 одноосібних наукових статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України.

Статті в наукових виданнях категорії Б, затверджених МОН України

1. Бай Бовень. Звуковий образ валторни в концертах для соллючого інструменту з оркестром В.-А. Моцарта. Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОНМА ім. А.В. Нежданової. Одеса, 2023. Вип. 38. С. 293–305.

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2023-38-21>

<https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/1031/1362>

2. Бай Бовень Методологія дослідження валторнового мистецтва. Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОНМА ім. А. В. Нежданової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 41. С. 303–314.

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2024-41-22>

file:///C:/Users/aleks/Downloads/music-art-and-culture.com_41_2024_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf

3. Бай Бовень. Темброобрази валторни в оркестровому стилі Р. Штрауса (на прикладі Концерту № 1 для валторни з оркестром). Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Л. В. Русакова, Я. О. Сердюк. Харків: ХНУМ, 2025. Вип. 74. С. 143–157. DOI 10.34064/khnum1-74.07

https://intermusic.kh.ua/vypusk74/problems_74_7_Bowen_143-157.pdf

Характеристика особистості здобувача. Бай Бовень у 2021 році закінчила Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського і одержала ступінь магістра. Від 01 жовтня 2021 року до 31 липня 2025 року навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського на кафедрі «Теорії музики», за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво» (науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії музики Александрова Оксана Олександрівна). З 01 жовтня 2025 року поновлена на навчання в аспірантурі для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво». Довідка про виконання освітньо-наукової програми А25 № 030, видана 03 листопада 2025 року, підтверджує успішне виконання всього об'єму навчання.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Бай Бовень у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведену на засіданні кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «27» листопада 2025 року (протокол № 5) та повноти основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО

1. Дисертація **Бай Бовень «Звуковий образ валторни у національно-стильових традиціях»**, представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 - Музичне мистецтво є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне

значення отриманих результатів, її зміст відповідає спеціальності 025 - Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв'язані, основні положення дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії.

Результати дисертації пройшли апробацію на 7 науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 3 наукових публікаціях.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація **Бай Бовень «Звуковий образ валторни в контексті національно-стильових традицій»** має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер музичного мистецтва України. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 - «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Бай Бовень «Звуковий образ валторни в контексті національно-стильових традицій»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 - «Культура і мистецтво».

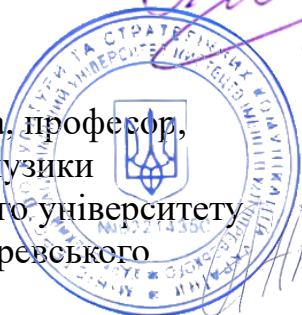
Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуючий на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри інтерпретології та аналізу музики
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського

**Людмила ШАПОВАЛОВА**

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри теорії музики
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського

**Оксана АЛЕКСАНДРОВА**